

Malin Freiding berättar

Malin berättar att Johan Castenfors och hans trolovade Ruth Lindeberg var på besök hos moster Karna Mårtensson en sommar. Karna hade på den tiden höns och killingar där ute på Ljungen i en liten långa. Och så skulle Johan och Ruth gå runt och se sig om, och när de kom igen, sade Karna: "ja, där är så mycket smutt, så". Men då protesterade Ruth. (För henne lät Karnas ord som: "Ja, där var så mycket smuts"). Och Johan sade "Nu missförstod Ruthan!" och så förklarade han för henne vad hans mor sagt, dvs smådjur.

När Johan och Ruth gifte sig i Eskilstuna, åkte Hans och Karna upp dit. Malin bodde då i huset på Ljunghusen i två nätter, eftersom man hade en tax som hette Rosa och som inte kunde lämnas ensam. Malin tyckte det var kusligt där ute på Ljungen. Inga grannar var ute, trots att det var i slutet av maj. Den ende grannen var Gören men Malin var inte rädd för "Gören på Ljungen", originalet på Ljungen. Han var en mycket snäll man.

I Stävie vid Dahlbergs hus var en "grav"(dvs en stor grop i marken). Där lekte man, det var Bergendorffs Selma och Karl, och Blända och Selma, och Johan och Olof. Men Malin var mest ihop med Hilda som var två år äldre än Malin. Trädgården hos Bergendorffs och Dahlbergs hängde ihop. Ibland satt Malin hos Dahlsbergs och åt och då kom Blända och Selma ut. "Selma och Blända, jag är mäter", sa Ida Dahlberg, för hon ville ut och leka med sina kamrater. Selma och Ida var sju år äldre än Malin. Så det blev Hilda och Karl som var Malins skolkamrater och lekkamrater. Och så fanns Tilda som dog ung. Man hade ju börjat skola, och man lekte skola, och det hölls skola för Tilda och Malin, och vi sattes i soffan och skulle lyda absolut. Ja, vi hade det roligt.

Hans och Per och Cecilia planterade Tujaträdet på graven 1919 på Ingri Hans dotters 100-årsdag. Malin var med vid detta tillfälle. Trädet växte och växte så att kyrkovaktmästaren ville ovillkorligen ha väck trädet. Men det går inte att ta bort den, sade Malin till honom. Trädet står istället för en gravvård. 1942 under den mycket stränga vintern, frös trädet ner, ända ner. Då sade Malin till vaktmästaren, "ja, då blev ni av med det i alla fall". Men trädet växte upp igen. Och sedan dess har aldrig någon sagt att trädet skall bort

En gång i maj blev det ett sådant snöväder att Sven Andersson som bodde neråt väster tog ut kälken, och spände hästen för och körde från Kullåkra neröver. Men han fick brått att vända och spänna av hästen, för snön töade bort så fort att det blev barmark kvickt.

Cecilias mor, Ingri Hans dotter, var försiktig med pengar, hon måste klara familjen. Man livnärde sig på vad man kunde arbeta med hemma. Hon stickade bl.a. långa strumpor, som användes av både fruntimmer och manfolk på den tiden, och sålde. Det tog tid och möda att sticka dem. - Nu hade de ju ett litet ställe, och hade höns och en gris, kanske också en ko.

Häst hade man senare, Cecilias bror Dahlberg var ju slaktare och körde omkring och köpte djur och slaktade och körde sedan omkring och sålde kött. Även sedan de flyttat 1907 till Stora Hammar, fortsatte han i sitt yrke. Ida hade en tråkig väg till skolan. Det var ingen riktig väg fram till gården. Ida gick utefter en åker på en smal stig till skolan. Och så hela vägen upp till Räng till fots. Malin bodde ungefär halvvägs mellan Dahlbergs och skolan.

Bergendorffs hade ju samma dåliga skolväg. Yngsta sonen Karl i familjen hörde dåligt redan som barn. Läraren var inte alls snäll, för han hade ingen förståelse för Karls problem. Karl hörde inte frågorna i klassen och svarade galet eller inte alls, och han fick bara höra hur lat han var, hur dum han var, men alla Bergendorffs barn var mycket begåvade. Malin var ett år äldre än Karl, men som det var förr, hon vågade inte säga till läraren att Karl hörde dåligt. Karls mor (född Bergendorff) gjorde dagsverken först hos Bengta Persson och sedan hos Nils Karls på Bengtas gård.

Malin Freiding berättar

Nils A skötte jordbruket åt en ogift äldre dam Bengta Persson på Svenstorp. Och hon skänkte så att de kunde bygga, när Nils och Cecilia skulle gifta sig. De skulle fått mer jord, men Bengta dog. Och det som sagts innan, det gällde inte mer. Annars skulle de fått litet mer jord. Nils Karls köpte sedan Bengtas gård. Denna gård ligger mellan Svenstorp och Axeltofta.

Malins fostermor Cecilia var fintvatterska. Hon tvättade och strök. Skjortbröst, klänningsinsatser, spetsstyger etc. Och de skulle "glansas". Den bräda som Malin har i köket, är Cecilias glansebräda. Troligen har Cecilia redan under tiden innan hon gifte sig och ännu bodde hemma, hjälpt till med försörjningen genom sin fintvätt. Så kom bonddöttrar som hade fina underkjolar med brodyr och behövde hennes hjälp. Underkjolarna skulle också både tvättas, stärkas och strykas, men även "pipas". (Dvs spetsen skulle "stå ut i sina pipor" och Cecilia hade en träkon som leddes in i spetsens veck.) Hon hade många kunder. Hon gifte sig 1892 och var då 33 år. Nils Andersson var 3 år yngre, född i Bösarp.

Malin minns sin mor Cecilia hur hon står ute på vägen och tittar hem. Hon sörjde förfärligt att brodern flyttade från föräldrahemmet och till Hammar. De var så särskilt fästade vid varandra, Per och hon. Det liknade för henne ingenting, detta att flytta så långt bort från Stävie. Cecilia blev litet skraltig de sista åren, men var ändå i Hammar och hälsade på brodern några gånger. Troligen hade hon mycket högt blodtryck, men ingen tänkte på något sådant på den tiden. Och hon dog också i hjärnblödning.

Hans och Karna var ofta och hälsade på i Stävie. De tog tåget till Håslöv och gick från stationen till Stävie. Även när Malin var vuxen, minns hon att de kom på besök. Även om Hans och Karna också märkte av åren, så orkade de fortfarande besöka systemen.

Karna var sparsam. Tog vara på Guds gåvor. Hon lärde upp sömmerskor. Och sydde själv. Och om hon inte sydde, och var hon var, så gick fingrarna med virketøj, fina virkningar gjorde hon. Hennes händer var aldrig still.

Efter att Nils Andersson på gamla dar flyttat till Malin i Tygelsjö, kom Hans och Karna på besök i Tygelsjö. Och Dunérs var ofta i Tygelsjö. Nils A bodde i övervåningen i Malins hus. Malin minns när fosterfadern skulle fylla 70 år, och Wanda och Karna hade tagit fel på dag och kom dagen innan. Han fyllde ju år den 28 december och de kom den 27:e. Men Karna kom igen dagen efter på hans födelsedag.

Nils Andersson var en trevlig människa och det kom mycket folk och hälsade på. Även Hans Bertil M brukade komma. Han tyckte inte det var roligt att gå i skolan, och brukade hoppa av tåget i Tygelsjö på hemväg från läroverket i Malmö och komma in till Nils. Karin minns en gång när Hans Bertil kom efter en tråkig dag i skolan och kom upp i övervåningen hos Nils (när Karin var där) och beklagade sig.

Wanda var onödigt sträng. Malin tyckte ofta att hon var oresonligt sträng. En sådan liten glytt som Hans Bertil var. Han satt t.ex. på pottan för att han hade fjärtat. Och där fick han sitta.

Nils A älskade att berätta spökhistorier. Trodde kanske själv på dem? Han påstod att han sett en varulv. Den hade tre ben. Malins dotter Karin berättar att hon brukade sitta och lyssna och sedan knappt vågade somna. Och Malin berättar om sin barndom att hon knappt vågade gå ut ensam på gården efter hans historier.

Och han berättade om den gången han vaknade av att hästarna höll ett farligt väsen i stallet och han måste gå ut och se vad som stod på. Och när han kom ut var allt frid och fröjd och alla dörrar stängda.

Malin brukade cykla in till Vellinge och handla där. Och så hade de marknad i Vellinge. Modern Cecilia och Malin gick till Vellinge från Stävie, visserligen hade tågen börjat gå men Cecilia ville inte resa tåg. Man gick. Malin var då kanske 6-7 år. Och det gick bra. Man kunde använda benen på den tiden. Det var kanske 1 mil att gå däremellan.

Malin var kanske 15 år när hon fick sin första cykel. Far hade köpt en cykel i Malmö, och den var så gammal att Malin inte ville använda den. Så småningom godtog naturligtvis Malin cykeln och använde den, men säger att hon kanske var barnslig först som ville ha en vacker cykel.

Malin Freiding berättar

Per Jönsson fick sedermera Nils A's cykel och den var ju gammalmodig för honom. Men Per ville inte heller ha en så gammalmodig cykel.

Nils Anderson, Malins fosterfar, köpte upp ägg och höns och annat och sålde på torget i Malmö från Stävie. Brukade cykla in dit. Han "prångade" (dvs köpte och sålde) varor på torget (motsvarar ev "mångla" i Stockholm). Han yrke var annars mjölnare under Stävietiden.

Nils A hade svårt ibland genom att han lätt förleddes av kamrater att dricka litet för mycket. En lördag var Malin och hennes mor Cecilia oroliga för att något hänt honom. Han kom inte hem och det blev eftermiddag och det blev kväll och det blev natt, och han kom inte hem. Men han hade en trogen häst som visste vägen hem, så rätt som det var kom hästen hem med sin herre.

Men så blev det slut med prångeriet eftersom det inte gick bra för honom. Det blev litet för mycket för honom vid sidan av mjölnararbetet, och kanske för mycket festande i samband med det.

Nils Andersson var en bra far och morfar. Hans enda fel var svagheten för spriten. Så blev han sjuk och opererades omkring år 1913? och därefter fick han inte lov att dricka mer. Han klarade av det och drack inte mer, men tappade trots detta inte sitt goda humör. Han var alltid på gott humör. Aldrig kinkig, aldrig gnatig.

Till Tygelsjö flyttade han 1928 efter sin hustru Cecilias bortgång. Han var en oerhörd tillgång i Freidings hem. Han passade Marianne, bytte blöjor på henne, gav flaska till henne och tog väl hand om henne. Marianne blev hans allt, och morfadern var allt för henne.

Cecilia fick 1928 en hjärnblödning och blev så förlamad att hon inte kunde röra tungan eller svälja. Hon kunde inte säga ett ljud och var förlamad i ena sidan. Hon kunde inte svälja så mycket som en droppe vatten. Hon kunde inte äta, och på den tiden var det annorlunda. Man hade haft en doktor hemma när hon fick hjärnblödningen, men han kunde inte göra något.

Malin har tänkt på den tiden många gånger. - Sista dagarna var Cecilia medvetlös. Hon blev sjuk den 20 september och dog den 13/10 1893. Hilma (en granne) kom till Malin, där hon var i tvätthuset och tvättade (i Tygelsjö), och sade till Malin att mor Cecilia hade fått hjärnblödning. Malin lämnade tvätten precis som den var, och satte sig på cykeln och körde ner till Stävie.

När Malin kom till barndomshemmet, var Cecilia något bättre, så att Malin kunde resa tillbaka och ta hand om tvätten. Så var Malin hemma en dag och reste ner igen dagen därpå, en lördag, och stannade kvar i Stävie.

I Tygelsjö hade Malin då de två äldsta barnen, Karin och Erik. Karin var 4 år och Erik 2 år. Och barnen kunde Malin inte lämna hemma utan tog med dem till Stävie. (Karin minns den gången, trots att hon bara var 4 år.) Barnen kivades så okristligt att mor Cecilia blev så trött att Erik fick vara ute på möllan (kvarnen). Han var 2 år. Malin måste ju ta hand om sin mor och hade inte nerver att även oroa sig för pojken. Det var ju annars vanskligt med den höga möllan med alla farliga ställen i den. -

Egentligen är det synd att den möllan vältes (revs), den var en sevärdhet.

Malin berättar också om hur Hans och Karna Mårtensson for upp till Malmberget till sonen Johan.

Malin berättar också att hon blev så förtjust i Cecilias ärvda åktäcke, att hon vävde ett exakt likadant till sig själv. "Halva" originalet finns på Vätö över Barbros säng, inramad av pappa Johan C i Vimmerby.

Malin Freiding berättar

Täcket är här fotograferat utomhus i solskenet. Så här såg originalfärgerna ut på den bonad, som hänger ovanför sängen i gula sovrummet på Vätö.

IHD 1843

Ingri Hans Dotter

Mårtens Pers Son 1850

Samtidigt fanns uppe på vinden hos Malin två blågröna träkistor med namn på. Cecilia hade haft dessa hos sig, Thure Mårtensson ville inte ha dem vid hennes död, varför Malin tog dem till sig.

På ena kistan står: I H D 1843 dvs Ingri Hans Dotter

På den andra M P S 1850 dvs Mårten Pers Son

Dessa två är Johan Castenfors farföräldrar.

Malin var född 8 febr 1897 i Skegrie. Fadern var skomakare.

Hennes mor dog och Cecilia & Nils tog hand om henne eftersom hon var yngst av alla skomakarens barn och hon växte upp som fosterbarn hos dem. Fadern behöll kontakten med henne under alla år.